

DE TRIBUNE

Redactieadres:
D. J. WIJNKOOP, N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:
J. C. GETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

- VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG. -

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:

J. C. GETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel 10 cent
Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: Nationaal of internationaal. — Klasse tegen klasse. — De massastaking te Rome. — Van een oud Kongres. — Het eene noodige; socialistisch-etische beschouwing. — Een flinke vent! — Uit de Vakbeweging: Het ze verslag van den toestand en de verrichtingen van het N. V. V. — — Geen Overproductie? — Boekbespreking: Ook een professoraal oordeel.

Nationaal of Internationaal.

I.

In het artikel, dat Wijnkoop de vorige week wijdde aan de bespreking van den algemeenen toestand der Partij wees hij vooral op het gevaar, dat de Nederlandsche sociaaldemocratie bedreigt door het overwegende plattelands- en kleinsteedsche karakter haar eigen, een eigenschap, die deels natuurlijk verklaard kan worden uit de economische en sociale gesteldheid van ons land, deels echter kunstmatig is versterkt door de leiding, de richting, welke aan de Partij sinds jaren is gegeven. Inderdaad treffen wij hier een verschijnsel aan, dat voor wie historisch-materialistisch heeft leeren denken, als slechts volkomen verklaarbaar is, maar dat, wat meer zegt, een proef levert op de juistheid der proletarische maatschappijbeschouwing, die ons leert, dat er een voortdurende wisselwerking bestaat tusschen oorzaak en gevolg, in dien zin, dat wat gevolg is op een zekere hoogte der ontwikkeling op zijn beurt oorzaak wordt.

Wie de geschiedenis der Nederlandsche sociaaldemocratie nagaat in de laatste 10 jaar ongeveer, voor zoover wij die nu reeds kunnen nagaan, ziet, wanneer hij Marxistisch heeft leeren zien, in die geschiedenis deze dialectische ontwikkeling weerspiegeld. Zoo ongeveer om het kort aan te duiden: zoodra de S. D. A. P. het terrein der practische politiek betrad, zoodra zij aan den verkiezingsstrijd ging meedoen, vond zij in landelijke districten, in het Noorden, een terrein, dat haar veel sneller en lichter succes bezorgde dan het geval was in de economische centra van ons land en in de weinige groot-industrie-districten. Dit succes — men denke aan Troelstra's verkiezing in Friesland, aan die van Schaper in Groningen enz. — oefende een zeer sterken invloed op de taktiek. Ja men mag zeggen, heel de taktiek der Partij is door die eerste electorale successen in hoofdzaak bepaald. De gevolgen hiervan nu bleven niet uit.

Zeer spoedig reeds ontstond, aanvankelijk vrij onduidelijk, bij velen, arbeiders uit de groote steden als De Levita en Loopuit, intellectueelen, die langs den weg van de Marxistische wetenschap in de Partij waren gekomen, als v. d. Goes, Gorter en Mevr. Roland Holst, het besef, dat in de richting, die de Partij op die wijze insloeg, een gevaar dreigde voor haar socialistisch karakter, d. w. z. voor haar karakter als zuiver-proletarische klasseorganisatie, wier taak het was, de Nederlandsche arbeiders te doen deelnemen aan den internationalen opmarsch der arbeidersklasse.

Evenwel, in de eerste electorale periode, waarin de Partij aan den strijd deelnam in de periode van de zuivere heerschappij der liberale bourgeoisie, die uit de stembus van 1897 was te voorschijn gekomen, bleef dit besef tamelijk latent.

De Partij, jong en in de eerste frissche periode van den parlementairen kamp tegen een overmachtige en zuiver anti-proletarische regeering, behaalde glanzende overwinningen: van al haar organen ging, zij 't dan ook niet steeds een van veel proletarisch inzicht, dan toch van goed proletarisch voelen getuigende geest uit.

Evenwel: de tactische verschillen groeiden onder dien schijn van homogeniteit. De agrarische kwestie leverde reeds stof tot discussies: de schoolkwestie was aan het ontstaan.

De nieuwe staatkundige episode, die in 1901 met de overwinning der anti-liberale groepen van de bezittende klassen begon, deed ze alle in vollen wasdom boven den grond rijzen.

En, gelijk niet anders mogelijk was, de tactische richting, die de Partij eenmaal was ingeslagen, zette zich door. Haar

duidelijkste overwinning was die in de schoolkwestie: haar vrucht de Groninger motie, waardoor de Partij voor 't eerst een houding aannam, die duidelijk in strijd was met de internationaal-proletarische, met de Marxistische taktiek.)

Wat was de groote betekenis der Groninger motie en hoe kwam het, dat van dat oogenblik af een taktiek, die men b.v. nationaal zou kunnen noemen, in zooverre zij in de eerste plaats gericht was op de (illusoire) verwachting zoodoende het Nederlandsche, voor een belangrijk deel godsdienstige proletariaat sneller te kunnen winnen, geheel ging domineeren?

Meer dan in-direct economische oorzaken moet men, m. i. de verklaring van dit verschijnsel zoeken in oorzaken van tweede instantie, m. a. w. in de bijzondere staatkundige omstandigheden, waaronder de Partij na 1901 den strijd moest voeren.

De overwinning van het clericalisme in 1901 beteekende een overwinning van die groepen der bezittende klassen, die in den godsdienst het werkzaamst wapen zien om de niet-bezitters in tevredenheid en onderwerping te houden — welke groepen dit zijn is aan te geven en historisch-materialistisch te verklaren maar dit zou ons op 't oogenblik te ver voeren — maar een overwinning, die slechts mogelijk was doordat aan de deels ondergaande, deels in nieuwe groepen opkomende kleine burgerij, aan de kleine boeren, aan den middenstand, eindelijk aan de meegaande troepen van clericale arbeiders, aan allen te samen en elk afzonderlijk een lokkend aas was voorgehouden. Aan de eenen beloofde het clericalisme bescherming van den vaderlandschen arbeid, aan de anderen hulp voor den middenstand tegen den druk van het liberale grootkapitaal, aan de derden invoerrechten op granen, aan de hongerige clericale schoolmeesters en dominees verhooging van tractementen, koitom aan elk iets van zijn gading, en aan de arbeiders natuurlijk sociale wetgeving benevens goedkooper onderwijs of ten minste het ophouden van den gruwel, dat zij mee moesten betalen aan de kosten van het onderwijs hunner liberale en pagantische klassetegenstanders, behalve nog voor dat van eigen kinderen, en voor den dominé.

Door de Groninger motie sloeg de Partij den weg in van concurrentie met de clericale demagogen in het winnen van de Christelijke arbeiders.

Met de beste en edelste bedoelingen natuurlijk der over-groote meerderheid van hen, die deze motie aanvaardden, maar daarom niet minder en daarom des te erger een verkeerde, en onpricipieele, een opportunistische taktiek in den slechtsten zin van het woord.

v. R.

*) Vrij kort daarna constateerde dit o. a. de „Neue Zeit.“

Het is vooral aan de sociaaldemocratische scholing van de massa der arbeiders, aan hun onafgebroken moedige behartiging van de arbeidersbelangen in het Parlement en in het openbaar, aan de krachtige opwekking van de arbeiders-massaas bij iedere staking door de arbeiderspers te danken, dat de Duitsche vakverenigingen in den loop van een tiental jaren van een zeer bescheiden begin er toe zijn gekomen, de Engelsche Trade-Unions te overvleugelen.

PARVUS.

Klasse tegen klasse.

Zooals men den afzonderlijken ondernemer eenige concessies kan ontworstelen, zoo kan en zal men ook in 't vervolg nog, aan gansche groepen van kapitalisten door de noodige uitbreiding en verscherping van het middel der werkstakingen, bij geschikt gebruikmaken van de konjunctuur eenige concessies kunnen afdwingen. Toch wordt ten slotte door den vakstrijd de macht van het Kapitaal niet vermindert, maar, als gevolg van de concentratie, vermeerderd. Dat heeft een honderdjarige geschiedenis getoond, en anders kan het ook niet zijn noch worden. Wie de arbeiders van het tegendeel wil overtuigen, bedriegt ze of is zelf de bedrogene.

Maar de geschiedenis sinds een eeuw verwerpt even stellig de kapitalistische illusie, door de concentratie van het kapitaal de vakverenigingen in een toestand van onmacht te kunnen brengen. Veeleer wordt door de toename van de macht van het kapitaal de tegenstand van de arbeiders-klasse en dientengevolge de macht van de vakverenigingen eerst recht grooter.

Het resultaat is strijd, niet vrede; en wel een strijd met vermeerderde krachts-inspanning aan beide zijden.

Deze strijd, die nieuwe strijd voortbrengt en geen uitzicht opent op een overweldiging van het ene deel door het andere, bewijst dat de oplossing van het probleem — de beslissende strijd tusschen het proletariaat en de kapitalistenklasse — niet op vakverenigingsgebied ligt. Maar de groeiende omvang en beteekenis van den vakverenigingsstrijd, de geweldige economische en sociale krachten, die deze strijd in beweging zet, drijft naar de oplossing toe en maakt de oplossing van het probleem al meer en meer dringend noodzakelijk in het belang van de maatschappelijke ontwikkeling.

(Uit Parvus, De Vakverenigingsstrijd.)

De massa-staking te Rome.

Gelijk uit de Duitsche kranten blijkt, was de massa-staking te Rome, waaraan onze pers weinig aandacht heeft geschonken, van groote beteekenis. Ondanks alle dogmatische bespiegelingen van de rechtsche leden van de Partij, laten de Italiaansche arbeiders zich dit middel van protest, dat door de praktijk en de theorie van de Internationale aangenomen is, niet ontnemen. Door de massa-staking van Rome werd niet met enkel woorden maar met de georganiseerde daad gedemonstreerd tegen de gruwelijke slachting, die de politie van de „radikale“ Italiaansche regeering van tijd tot tijd onder de arbeiders meent te moeten aanrichten. Een dergelijke staking heeft natuurlijk niets gemeen met het afgedankte ideaal van de Anarchie, reeds omdat ze een politieke staking is, maar is, om met Oda Olberg te spreken, „als het ware een wapenschouwing, die het proletariaat over zijn machtsmiddelen houdt.“ En als deze demonstratie meer dan eenige andere de heerschende klasse irriteert, „dan komt dat juist hiervan, dat zij de klasse-scheiding in de maatschappij tusschen de voortbrengers van den rijkdom en de uitbuiters zoo tastbaar en duidelijk voor oogen stelt.“

Er wordt tegenwoordig, hoe onmogelijk het ook menigeen schijnen mag, bij ons weer over de massa-staking als iets in de lucht hangends gesproken. Natuurlijk niet door „Marxisten.“ Die weten, dat we wel goed doen van de feitelijke massa-stakingen in het buitenland als

van de geweldigste klasse-uitingen der arbeiders, goede nota te nemen, om te leeren kennen hoe het internationale proletariaat den strijd voert. Maar die weten ook, dat men massa-bewegingen als deze, wel als het socialisme sterk genoeg is, door de sociaal-demokratie kan doen leiden, maar nooit ze kan voorzeggende tegengaan. Dat heeft Holland in 1903 trouwens heel duidelijk getoond. Hoe vreemd het ook schijnen moge, er zijn thans niet-Marxisten in de Partij, die nu reeds bij het vleugje opleving, dat de kiesrecht-beweging in Nederland vertoont, als woedende revolutionairen de **direkte** mogelijkheid van de massa-staking voor het kiesrecht **zeer nabij** zien. Daartegenover is het natuurlijk geboden, evenals het dat in Duitschland eenige jaren geleden tegenover die revisionistische romantiek noodig was, onze beproefde taktiek met verdubbelde kracht voort te zetten en ter schole te gaan bij de *bewegingen* van de Internationale, speciaal op het gebied van de massa-staking, om niet, zooals zij die zonder houvast zijn, voortdurend in uitersten te willen vervallen.

Keeren we dus naar Rome terug. Toen de schandelijke moord op 4 arbeiders en het infame schieten van de Romeinsche politie bij de begrafenis van een verongelukte kameraad geschied was; toen de bekende revisionist Turati in de Italiaansche Kamer daartegen slechts een mat protest had doen hooren, toen waren alle proletarische organisaties *direct* erover eens, dat er *maar één* middel van protest was: de *massa-staking*. Wilde men niet dat de toorn van de massa op gewelddadige wijze zich baan zou breken, dan moest men den georganiseerden weg op van de protest-staking. Het Partijbestuur verklaarde zich eenstemmig voor de staking te Rome. De afdeling van de Partij te Rome was het ermee eens, evenals de syndicalisten en de anarchisten, en de Arbeids-Kamer ter plaatse verwerkelijkte namens de vakverenigingen en met steun van de Partij de staking. Vrijdag 4 en Zaterdag 5 April stond gansch de arbeid te Rome stil, hoewel de *burgerlijke*, oppositioneele Republikeinen zich natuurlijk tegen de staking hadden verklaard.

De discipline en de solidariteit waren als zoo vaak te voren voorbeeldig. „De trams bleven in de remises; niet één huurrijtuig reed in heel Rome; de straten werden niet geveegd; het vuilnis werd niet afgehaald; de kranten verschenen niet. De gas-werkers en bakkers begonnen de staking op Vrijdag-avond. In alle werkplaatsen, behalve in de staatswerkplaatsen, op alle bouwwerken en slachthuizen stond het werk stil.” Bovendien moest het stads-bestuur toelaten, dat het proletariaat zonder toestemming een massa-demonstratie hield, waardig voorbeeld dat in andere groote steden wellicht waardig kan worden gevolgd. 50 Organisaties en 40000 menschen namen aan deze betooging deel, en dat in een stad die 1/3 van de bevolking van Amsterdam telt. Zonder incident, met groote solidariteit, diep ernstig en in volkomen orde liep de betooging, waarbij ook twee sociaaldemokraten hadden gesproken, af. Dat niet Zondag ook gestaakt werd, was op verzoek van het socialistisch gemeenteraadslid Doria, die mededeelde dat men in *de hospitalen gebrek had aan brood en vleesch*. Op verzoek van de socialistische Raadsleden werd de zitting van den Raad als teeken van rouw voor de gevallen opgeheven, en tot ergernis van de konseratieve bourgeoisie verkondigde zelfs een manifest van den Raad den rouw der gemeente om de slachtoffers. Op eigen houtje heeft de Kamerfractie, zonder zelfs

het Partijbestuur te kennen, tegen de massa-staking in de andere steden gewerkt. Deze onverantwoordelijke daad heeft deze Kamerfractie nog weer meer van het proletariaat vervreemd, dan reeds het geval was. Maar buiten de naar niets dan het Parlement kijkende Kamerfractie om, heeft het Romeinsche proletariaat in overeenstemming met de sociaaldemokratie zijn zelf-bewustzijn, zijn eigenwaarde en zijn solidariteit door deze dappere en georganiseerde massastaking verhoogd, ook de zoo noodige band tusschen Vakbeweging en Partij als handelende eenheid versterkt. W.P.

Van een oud Kongres.

Op het Kongres van Zürich in 1893 sprak Vliegen de volgende woorden:

Politieke actie kan altijd slechts een middel zijn, om de economische macht voor de arbeidersklasse te erlangen. De economie beheerscht de politiek, niet omgekeerd. Deze gedachte was in de resolutie van de Duitschers niet opgenomen. Het kenteeken van het Possibilisme (opportunisme) is, dat een middel tot doel wordt verheven. In eenige landen handelt men possibilistisch, al zegt men het ook niet, en schrijft men het niet. Wij verwerpen het Parlementarisme niet, maar we willen het beperken. Er ligt veel goeds in de politieke actie, de verkiezingstijden zijn tijden van agitatie. Het Algemeen Stemrecht biedt een goed middel tot organisatie. Het slechte van Parlementarisme is het bederf. In de Kommissie heeft Allemane de gevolgen van het Parlementarisme in zeer donkere kleuren geteekend. Maar niet alleen bij de gekozenen, ook bij de kiezers breekt het bederf uit. Om de kandidaten er door te halen, sluit men kompromissen met de burgerlijke partijen. **Men bemantelt de principes van de Partij en jaagt de belangen van het oogenblik na.** De eindkonklusie van de door Vliegen verdedigde motie luidde:

dat **verbeteringen** in den toestand van de arbeiders in de huidige samenleving door de arbeiders **slechts in den zin van eene verbetering van hun strijdpositie** kunnen worden welkom geheeten, en slechts als een middel tot betere organisatie en tot gemakkelijker doorvoering van de onteigening der bezittende klasse.

Volkomen vrijheid in spreken en in schrijven behoort de eenige voorwaarde te zijn in den bestaansstrijd der inzichten . . .

A. H. GERHARD.

(Motto van den Scheurkalender van Het Volk.)

Het Éene Noodige.

Socialistisch-ethische beschouwing.

II.

Laten we 't maar dadelijk zeggen: Er zijn onder de philantropen, bewust of onbewust huichelachtigen, *en anderen zijn er niet*. De onbewust-huichelachtigen zijn

wij als klasse zouden al onze winst gaan verliezen, als men ons het eene winstgevende bedrijf na het ander ontnam. *Wij moeten die lagere klassen bestrijden.*

In strijd ontwikkelde zich dus het nieuwe rechtsbegrip. De ontwikkeling der productiekrachten bracht nieuwe klassenstrijd en die strijd verbreedde het nieuwe rechtsbesef.

En het proletariaat, dat zich door de groot-industrie geestelijk, zedelijk en lichamelijk voelt te gronde gaan, voelde de kapitalisten als zijn vijanden. Het dacht eerst: wij, arbeiders van deze fabriek, worden uitgeplunderd, wij gaan te gronde, onze kapitalist is onze vijand, het is onrecht, dat hij alle winst krijgt en wij niets. *Wij moeten hem bestrijden.* En daarna dacht het proletariaat in één stad, in één vak datzelfde. En daarna het proletariaat van één vak in een geheel land. En daarna het proletariaat van een geheel land. En daarna het bewuste proletariaat der geheele wereld. En het dacht: *wij, als klasse, moeten de kapitalisten-klasse bestrijden.* Het is *recht*, dat de productiemiddelen *alle* komen in onze handen. Laat ons *strijden* voor ons *Recht*.

Maar de kapitalisten dachten, eerst ook afzonderlijk, daarna samen, georganiseerd en als Staat, precies andersom. Het is recht, dat wij houden, wat ons eigendom is. Laat ons verpletteren al die revolutionaire gedachten. *Laat ons samen als klasse strijden voor ons Recht.*

En in dezelfde mate, dat de techniek zich ontwikkelde, de productiekrachten en de rijkdommen aldoor grooter maakte in de handen der kapitalisten en de ellende dieper, veelvoudiger, zwaarder gevoeld onder het steeds talrijker proletariaat, in dezelfde mate werden de *behoefte* van de bezitters om hun grooteren

dan die met goeie bedoelingen, zij zijn onbewust van de diepere oorzaken. Maar ze willen die oorzaken ook niet leeren kennen, want als daar rond hen opgaan stemmen hunner medemenschen — *zooals thans overal!* —, die verkondigen: het hoeft zoo niet, het kan anders, de oorzaak is het productie-systeem, luistert wij zullen u zeggen, hoe wij-zelf aan het stelsel dat de ellende uit zich voortbrengt een einde kunnen en zullen maken, trachten die „ethisch-welmeenenden” dan vol gloeiend verlangen zich diep-ernstig rekenschap te geven van dit nieuwe blijde gerucht? Neen, veeleer sluiten zij haastiglijk hun ooren voor zulken klank, hun ethische monden glimlachen ongeloofig en ze oordeelen dadelijk en veroordeelen natuurlijk zonder getracht te hebben het wezenlijke te doorgronden van de nieuwe verlossingsleer: „het Socialisme”. Zij blijven er buiten en zoo is hun heele ethisch gevoel schijn. Neen, de niet-socialistisch voelenden van deze tijden zijn *allen* veroordeeld tot bewuste- of onbewuste huichelaars. Er zijn géén anderen. Hier geldt een goddelijk woord van Jezus: „Wie niet vóór mij is, is tegen mij.” Men kan niet levend-hoog en -zedelijk blijven voelen en toch het socialisme van zich houden in deze tijden! Want, wien het werkelijk diep-wortelende ernst is met z'n zedelijk voelen, z'n geweten, *zal niet rusten*, vóór hij, opbotsend tegen de talloze vormen van ellende zijner medemenschen, kent en doorgrondt de diepste oorzaken daarvan om te kunnen werken met al z'n krachten aan hun *volstagen* opheffing. Hij zal zich nooit voldaan voelen met wat aparte gevallen van ellende op te lappen; hij zal steeds aan het gansche verband willen werken. Ook zal hij zijn denken nooit te slapen kunnen leggen bij meer of min geleerde philosophasterijen over de „oneindigheid der ellende”, maar zijn geest zal klaar dringen in de evolutiewetten en hunne voltrekking volgen in het maatschappelijk gebeuren.

Zoo levend zullen zijn daden vanzelf steeds tot ondergrond gaan hebben dit éene: bestrijding van het economisch stelsel, dat oorzaak is van al de vormen van ellende die er zijn.* En het stelsel bestrijden, wat beteekent het anders dan *onafgebroken daadwerkelijk* bevorderen de werking der eenige kracht, welke rechtstreeks het stelsel gaat *opheffen*:

de arbeidersbeweging!

de arbeidersbeweging, kiemend in een poel van zwart bederf, ontaarding, geestelijke en lichamelijke ellende, dom vooroordeel, doffe berusting en starre onwetendheid, strijdend tegen die machten om haar, en *door dien strijd* groeiend er hoog boven uit: als een blanke bloem op slanken stengel hoog-op geheven uit het moeras, waar hare wortels liggen;

de arbeidersbeweging, eenige brengster van den *vrede op aarde aan alle menschen* in haar onverzoenlijk *voeren van den klassenstrijd*;

de arbeidersbeweging, heilijg, want die hoorden, van het zeker komend rijk van het commu-

*) Natuurlijk zal hij daarbij ook waar mogelijk helpen in op zijn weg komende nood-gevallen, zooals thans steun aan werkloozen, maar ook dit zal hij nog weten om te zetten in *propaganda voor de bestrijding van het stelsel*. Een steunbeweging *zoo* opgevat *alléén* is goed, is *zedelijk* te noemen in socialistischen zin (in een anderen zin is zij *vanzelf verderfelijk*, en de opvatting van „Het Volk” dat *klaarlijk* de socialistische propaganda wou prijsgeven aan 't steunbedelen bij de bourgeoisie is dat zeker, 't is *je reine philantropische bedelaars-taktiek!*)

rijkdom te houden en de *behoefte* der niet-bezitters, om zich de productiemiddelen toe te eigenen, grooter, en dus ook de strijd tusschen die twee klassen, en dus ook de sterkte van die idee van Recht en Onrecht bij die twee klassen.

Zoodat men aan dit voorbeeld zeer duidelijk ziet, dat de begrippen van recht en onrecht zich in en door den klassenstrijd ontwikkelen, en dat een klasse onrecht kan gaan vinden wat haar vroeger billijk voorkwam, en steeds heftiger iets als onrecht of recht kan gaan voelen naarmate haar klassebelang het meebrengt.

De materiele strijd om de productiemiddelen is dus tegelijk een geestelijke over recht en onrecht. De laatste is de geestelijke weerspiegeling van de eerste.

Tweede opmerking.

Het zal hier wel niet noodig zijn aan te toonen, dat in dien geestelijken en stoffelijken strijd ten slotte die klasse wint, die door de ontwikkeling van het productieproces tot de talrijkste, de machtigste, de het meest in het bezit van geestelijke kracht en waarheid wordt gemaakt, de klasse die door de uit haar toestand geboren behoeften geroepen is de tegenstrijdigheden, waartoe de nieuwe productiekrachten met de oude productieverhoudingen komen, op te lossen. Wij zullen daar trouwens aan het eind van ons betoog op terugkomen. Hier zij een andere opmerking geplaatst, die tegenover een argument onzer tegenstanders dienst kan doen.

Er loopen leden der bezittende klassen wel eens over tot de niet-bezittende. Is dit niet een bewijs, dat niet het maatschappelijk zijn over het denken, maar iets

FEUILLETON.

Het Historisch Materialisme voor arbeiders verklaard. door H. GORTER.

7)

Opmerking.

En hier bij het bespreken van deze voorbeelden van de verandering van denken over recht en eigendom zien wij nu voor het eerst zeer duidelijk eene wet der ontwikkeling van het menscheijk denken, waarop wij tot dusver de aandacht nog niet scherp konden vestigen.

Voldoende zagen wij nu reeds, dat de productiekrachten drijfveer, oorzaak zijn, dat de ontwikkeling in het denken plaats heeft. Nu zien wij hoe zij plaats heeft. De ontwikkeling in het denken heeft plaats in strijd, *in den klassenstrijd*.

Zeer duidelijk toonen wij dit aan met dezelfde voorbeelden van gemeentebestuur en socialistische opvatting van eigendom en recht, die wij zoo even gebruikten.

De groot-industrie maakte de positie van kleine burgers en arbeiders hachelijk. De monopolisten van gas en water, tot dusver geduld, werden ondragelijker, naarmate de groot-industrie toenam. De arbeiders en kleine burgers voelden hen als hun vijanden, het werd hun een levensbehoefte ze van zich af te schudden. In hun hoofden ontstond de gedachte: het is onrecht, wat die menschen doen, recht, hooger recht is dat de gemeente die bedrijfstukken heeft. *Wij, arbeidende klassen, moeten die parasieten bestrijden.* Maar de parasieten dachten: het is ons recht deze fabrieken te bezitten,

nisme, waar „elk wezen *volgroeid* zich strekt in de zon” van menschenliefde en gemeenschapsgevoel.

Al wat daar thans nog braak ligt of onvoltooid blijft aan weten van de dingen van den geest, al wat daar vraagt naar hoogere ontplooiing en oplossing in kunst en wetenschap, het vindt alles zijn belofte van zekere volmaking en heerlijke openbaring in dat eene: *'t Socialisme.*

Welnu, wat is er dan anders en beters te doen dan te geven *al* zijn kracht aan den opbouw daarvan? Is er hooger zedelijk levensbesteden in deze tijden mogelijk?

Wenden we ons dan voor goed af van de vooze, armelijke, huichelachtige idealen der bourgeoisie met haar schijn-geluk en gaan we tot het eenheidsideaal van het thans nog in alles ontberende maar door strijd krachtgroeiende en zegevierende proletariaat.

Hoogst-zedelijk willen leven voor nu is gaan tot de arbeidersbeweging als eenige zich voortdurend hooger ontwikkelende verwerkelijking van 't verst reikend zedelijk ideaal. Wie zóó sterk wil leven zal tot haar gaan en *in haar opgaan.* Geven zal hij al zijn kracht aan haar en zie: zijn krachten zullen er door groeien. In haar *strijd* zal hij den hoogsten *zielevrede* vinden. En zijn geest is *onsterfelijk*, want voortdurend wordt deze in haar *nieuw-gebornen!*

Wien het gelukt zoo volkomen met 'n gedachten 'n gevoel te dringen in dit nieuwe perspectief van heerlijk levensbesteden, dien zal opengaan 'n voorheen ongekend vol en gaaf emotioneel voldoeningseven, een geluk niet te bereiken in welke sfeer van voelen en denken der bourgeoisie ook, op welk werkelijk hoog individueel levensplan enkele bevoorrechten der bourgeoisie zich hebben kunnen heffen, hetzij ze 't vonden door Homeros, Dante, Spinoza of Hegel, door Beethoven of Rembrandt, door Goethe of een der andere visionaire reuzen, door Boedha of Jezus of welke zedelijke groothed ook; hetzij ze dat hooge levensplan dus bereikten in filosofie, kunst of religie, hetzij in alle drie als eenheid gevoeld, immer en altijd zal hun levensaspect, hun gelukshoogte achter *moeten* blijven bij hen die in hoogsten graad het eeuwig jonge levende geluk hebben oververd van *zuiver socialistisch* denken, voelen en werken. Dit kan natuurnoodwendig niet anders, wij zoo een bestaan een *verdere*, hoogere evolutie-trap is, waarbij al wat de grooten van vorige geslachten bereikten is bewaard gebleven, doorgevoerd en vermeerderd door nieuw begrijpen, op nog hooger plan gebracht. Wie zóó gaaf en sterk kan leven, ziet en weet dan ook alles in 't Socialisme en 't Socialisme in alles. Hij gaat er in op met al zijn krachten en deze — zooals reeds gezegd — groeien er in, verdere aspecten openen zich steeds en z'n geest blijft eeuwig jong.

Dit *onbegrijpelijk*, dit zedelijk-hoogste bereikten nog niet velen in volkomenheid. Aanbrekende tijden zullen er al meer brengen, doch nu reeds zijn er strijders die toonden dit hoogste te *naderen.*

(Slot volgt.)

Zoo goed als iedereen schrijven en lezen leert, moet iedereen schrijven en lezen *mogen.*

KARL MARX.

hoog geestelijks, iets mysterieus ethisch misschien, over onze maatschappelijke daden beslist?

En overlooper uit de kapitalistische sterkte naar het proletarische kamp kan dit doen uit tweërlei redenen (die ook gemengd kunnen voorkomen). Uit verstandelijke. Hij kan ingezien hebben, dat de toekomst is aan het proletariaat. Dan zal niemand ontkennen, dat het productieproces, de economische verhoudingen hem die kennis hebben bijgebracht, en dat dus niet in „vrijheid” van geest, maar in het maatschappelijk zijn de drijfveer der daad moet worden gezocht. Of hij kan overloopen uit gevoelsredenen, omdat hij b.v. liever bij de zwakken dan bij de onderdrukkers is. Wij zullen bij de bespreking der *zedelijkheid* aantonen, dat hij ook dan door gevoelens wordt bepaald, wier oorsprong ligt in het sociaal-economisch leven der menschen en geenszins door iets mysterieus, bovennatuurlijks of absoluut-geestelijks.

D. De Politiek.

Geven aldus de socialistische begrippen over eigen-dom en straf een duidelijk voorbeeld, hoe de productiekrachten het denken beïnvloeden, hoe geestelijke strijd van klassen ontstaat en tot oplossing komen moet, nog veel duidelijker voorbeelden vinden wij in de politiek.

En ook hier moeten wij dat, wat de socialisten denken, tot voorbeeld nemen, want in hun hoofden werken de nieuwe productiekrachten het sterkst.

Ook bij den groot-industrieel, den grooten bankier of koopman, den reeder, etc., werken de nieuwe productiekrachten zeer sterk op den geest. Hij denkt aan grootsche ondernemingen, enorme winst, kartel-

Een flinke vent!

O wee, als wij Sociaaldemokraten ons eens aan wat de heeren Anarchisten noemen „een politiek vergrijp!” schuldig maken. Stel, de Burgemeester komt een Arbeidersgebouw bezichtigen, een volkomen onschuldig iets, dat zoo goed als niets om het lijf heeft, dat onze klasse-bewustheid in het minst niet schokt, dan kunt ge in de anarchistische bladen van diverse soort stemmen van verontwaardiging, stemmen van fanatiek-hartstochtelijken haat hooren tegen... de sociaaldemokratie. Dan zult ge hooren, dat de konsekwentie van de S. D. theorie *noodzakelijk* moet lijden tot assimileeren, tot afglijding naar de burgerlijke geleerden. Dan vernemen we, dat het „vette” der aarde verlokkelijk werkt op de grof-materieele begeerten van de S. D. woord-en penvoerders. Dan lezen we, dat gegeven het inzicht der S. D. ten opzichte van den klassenstrijd met zijn noodzakelijkheid van parlementairen strijd, het vanzelf spreekt dat men komt tot het burgerlijke handje-geef en kopje-buig, om de magnifieke baantjes verbonden aan dergelijk gespeel te bemachtigen. Waarlijk, gij arbeiders die nog naar de anarchisten kijkt, bewijzen zult ge hiervoor heusch niet van ons verlangen. Ieder uwer heeft wel eens zoo'n pracht-uitgaaf van een anarchistisch blaadje in z'n bezit gehad, en ge weet het dus.

Welnu, let dan eens op het volgende. Thans kunt ge in uw handen wrijven, opspringen van vreugde, want één onzer Hollandsche politieke middernacht-zendingen is à la Robert Owen (zij 't op veel lager peil) naar Amerika vertrokken om de broederschap te præken, om kolonies te stichten, om alle menschen gelijk en gelukkig te maken. In Holland was hij één van die nacht-zendingen, die sluipend de S. D. op hun wandelingen in de politiek volgde, die de proletariërs met honderd-en-één epigrammen, om op zichzelf te vertrouwen, aanmoedigde en verraste. Deze zending is ons éénmaal spottend en bijtend in S. I. komen vertellen, *waarom wij werken.* Het is dezelfde, die in een zijner brochures ons, proletariërs, de *soberheid* aanbeveelt en ons verbiedt te luisteren naar de *stem van de begeerte*, die in ons opkomt bij het zien van al de weelde rondom ons.

Deze politieke middernachtzending is *gelukkig* in de Vereenigde Staten. De Ver. Staten nu zijn het land van Upton Sinclair, die in zijn roman „De Wildernis” ons de ellendige degeneratie beschreef van de arbeiders in het industriële centrum Chicago. Dit land is het land, waar de groot-kapitalisten in tijden van strijd er een eigen spionage-politie, een eigen onderkruipersleger op na houden. Het is het land, waar de drie mannen van de federatie van Mijnerkers: Haywood, Moyer en Pettibone, ongemotiveerd in de gevangenis gegooid, en bijna ter dood werden veroordeeld als vroeger de martelaren van Chicago. Het is het land, waar *meer dan vijf miljoen werkeloozen* zijn in deze tijd van over-productie en crisis, en waar nog pas *ver-strekkende* uitzonderings-bepalingen ter belemmering van vakvereeningen zijn gemaakt. In dat land voelt onze Hollandsche zending zich over-gelukkig. Hij wordt genoodigd om te banketteeren bij den President dier typisch-kapitalistische Republiek, bij Roosevelt, den man die alsof hij Czaar of Duitsche Keizer was van den Mijnerkers-Sekretaris Haywood durft zeggen: *dat deze een ongewensch burger is van de Republiek.* Ook moet hij banketteeren met *vijfhonderd Amerikaanse groot-fabrikanten.* Al etende en drinkende, onder zeer *fin-gekruide maaltijden en super-fijne wijnen*, en genietende van de heerlijke Havannah's moet daar gesproken worden door den zending met hen, let wel met die groot-fabrikanten, op welke wijze een gemeenschappelijk stuk grond verkregen kan worden om de massa werkers, die nog altijd zuchten onder het afschuwelijk kapitalisme, die leven als hopeloozen te midden der hevigste weelde, te bevrijden. En wél vol-daan, streek een der dollarlui over z'n maag, en riep uit: „Mannen, zijn we bijeen gekomen, om kletspraat te houden? Of zullen we toonen iets te willen doen?” En charmant en *goedig* als zoo'n milliardair is, zeide hij: „Ik kies het

vorming, aan buitenlandsche markt, aan koloniën, schepping van een nationale vloot en machtig leger om zijn invloed, rijkdom, macht te vergrooten. Maar hoe onderscheiden ook *in graad* van het denken der kapitalisten, en heerschers in 't algemeen, van vroegere eeuwen, in *soort* is zijn denken daarvan niet verschillend.

De koppen van den middenstand denken ook anders dan vroeger. De zwelling der productiekrachten heeft hen naar een gevaarlijken kant gebracht, vanwaar zij vallen kunnen in het proletariaat. Hoe daaraan te ontkomen, door crediet, door staatshulp, door coöperatie, daar peinen zij over, — heel anders dan hun vaders dachten. Het ziet er in die hoofden thans anders uit dan b.v. in de achttiende eeuw. Maar ook dit denken gaat in de oude richting: Winst, winst, particuliere winst!

Des niet-socialistischen arbeiders geest is ook met een anderen voorraad gevuld dan van zijn collega b.v. uit de eerste helft der negentiende eeuw in ons land. Beter loon, korter arbeidstijd, staatshulp, beter leven, dat murmelt in zijn hoofd; 't lijkt wel een bijenstal of een molenrad in die Christelijke, niet-socialistische organisaties. Het mompelt en het broemt er en je hoort aldoor dezelfde woorden: organisatie, beter leven. Maar ook deze menschen gaan nog de oude paden: zij willen meer voordeel van het kapitaal, van het privaat bezit — op den grondslag van het privaat bezit.

Maar in de socialisten, daar leeft wat anders, daar leeft iets geheel nieuws, dat zóó nimmer op de wereld was. Zij willen, zelf staande op den algemeenen bodem van het privaat bezit, de opheffing van het privaat bezit, zij willen, zelf levend in den kapitalistischen staat, de omverwerping van den kapitalistischen staat. Hun

laatste. Ik wil iets doen, en stel voor, dat wij inschrijven op een lijst tot het grondig overwegen en eventueel uitvoeren van de plannen van den honorabelen Doctor Frederik van Eeden.” Zijn Yankee-eerzucht kwam voor den dag en hij voegde eraan toe: „Ik wil boven aan de lijst staan met een bedrag van tien duizend dollar.” Aldus de zottelap, die in de Pionier en de burgerlijke arbeidersblaadjes aan de Hollandsche arbeiders wordt voorgezet.

Inderdaad deze Frederik de Wijze heeft zijn tijd goed gekozen. De Amerikaanse Millionairs kunnen op 't oogenblik elken kwakzalver gebruiken en kunnen hem ook wel betalen, die eenige honderden van de door de crisis uit-geworpen en roerig geworden arbeiders rustig wil onder brengen, en rustig ten onder brengen ten opzichte van den reusachtigen strijd van het Socialisme tegen het Kapitalisme in Amerika.

Maar de massa van de Amerikaanse arbeiders, weest er zeker van, neemt niet de minste notitie van dit nieuwste plan van den eeuwig plannen-makenden Doctor. Zij kennen hun kapitalisten. De reklame is voor de *Hollandsche* arbeiders bedoeld en *tegen* de Sociaaldemokratie, te oordeelen naar de rustigheid waarmee de diverse anders roerige „anarchistische” „arbeiders”-bladen dit kwakzalverszaakje weer opnemen. Arbeiders weest gewaarschuwd en loopt er niet in, nu die kranige doctor u wèér flink beet wil nemen.

DAAN DE LOOPER.

Uit de Vakbeweging.

Het 2e verslag van den toestand en de verrichtingen van het N. V. V.

Wij zijn in den loop van dit jaar gelukkig zoover gekomen, dat zoo goed als elke frase is uitgebannen en in de meeste gevallen het nuchter verstand een te sterk sprekend gevoel weet te houden binnen de perken.

(Verslag 1e pag. 18e reg.v. ond.)

Met belangstelling en aandacht worden steeds door de sociaal-democraten de werkzaamheden van de vakbeweging gevolgd. Met belangstelling en aandacht, omdat het niet te miskennen is, dat het terrein van de vakbeweging de voor de hand liggende plaats is, waar onze werfkracht het grootst en sterkst is en de vakbeweging het terrein is waarvandaan wij onze strijders voor de sociaal-democratie moeten halen.

Waar in de vakbeweging de arbeiders al heel spoedig bemerkten, dat de patroons hen in den weg staan bij hun strijd om een beetje beter bestaan in deze maatschappij, daar is het vanzelf sprekend, dat de sociaal-democratie met aandacht de verrichtingen en werkzaamheden dier organisaties volgt.

Die strijd tegen de patroons voor directe verbeteringen voor de arbeiders, zou van de vakvereeningen onder sommige omstandigheden wel eens al te veel aandacht kunnen vergen, waardoor in haar wezen een niet onbelangrijk gevaar kan schuilen tot neiging om de leden af te leiden van den grooten strijd der arbeiders in 't socialistische kamp.

Enige jaren geleden dreigde de vakbeweging in ons land van den goeden weg te gaan en in groote massa in anarchistisch gevele te komen. Met vreugde werd door de sociaal-democratie de oprichting van het N. V. V. begroet, omdat nu de Nederlandsche vakbeweging, zooals overal elders, alle haar ten dienste staande middelen, ter verbetering van de positie der arbeiders zou ter hand nemen. De hechtere aaneensluiting der arbeiders moest noodwendig

gedachten, geboren en gevoed in het hulsel van het kapitalisme, willen dat hulsel wég, hun gedachten *zelf* willen *andere* gedachten worden. De arbeidersklasse wil den oorsprong, waaruit ze zelf ontsprong, vernietigen: het kapitaal en het privaat bezit. Dat is een geheel andere uitwerking der productiekrachten dan bij de andere klassen, veel groter, veel dieper, veel radicaler, en daarom is het socialistische denken het beste voorbeeld van den invloed der techniek op den geest.

En hier, in de politiek, komt het verband tusschen maatschappelijk zijn en denken ook dáárom zoo verhelderd aan den dag, omdat de politiek, het willen, begeeren, streven, denken, handelen in den staat, het geheele moderne staatsleven aller klassen omvat, omdat de staatsburger, die in onzen staat zijn rechten heeft, het geheele maatschappelijk leven kan raken, over de geheele maatschappij en haar onderdeelen moet denken en dus letterlijk in zijn geheel geestesleven door de veranderingen der maatschappij wordt getroffen.

Welk vraagstuk der politiek is nu het grootste, algemeenste, en kan ons daarom het best tot voorbeeld dienen?

Het is *het sociale vraagstuk*, het vraagstuk van den strijd van arbeid tegen kapitaal.

Dat vraagstuk zelf is door het kapitaal, dat is dus door de ontwikkeling der productiekrachten ontstaan.

En in het oordeel over de beantwoording van dat vraagstuk kan men het best zien, hoe de groei der techniek de menschen tot anders denken dwingt.

Waren er voor een zestig jaar in ons land velen, die er aan dachten bij de wet een arbeidsdag voor de proletariërs in te voeren, of vrouwen- en kinderbescherming of een pensioen of ongevallenverzekering?

leiden tot grootere machtspositie der organisaties en bij gebruikmaking van alle haar ten dienste staande middelen, tot verbetering der toestanden van de arbeiders.

Bezie men van daaruit het 2e verslag van den toestand en verrichtingen van het N. V. V., dan zal menig onzer met gemengde gevoelens hiervan kennis genomen hebben.

Met genoegen zal men daarin bemerkt hebben, dat het ledental van de aangesloten organisaties sinds het vorige jaar is toegenomen, al zal menig onzer niet zeer verheugd zijn, bij de bemerking, dat in een bedrijf als het timmervak te Amsterdam slechts 262 en te Rotterdam slechts 167 vakgenooten bij de afd. van den bij het N. V. V. aangesloten Bond zijn vereenigd. Zulke verzuchtingen zouden ten opzichte van meerdere vakken kunnen geslaakt worden, al kan men hierop laten volgen, dat de Sigarenmakers te Amsterdam met hun 870 leden weer eenige bemoediging geven.

Mag men zich verheugen omtrent de werkzaamheden die verricht zijn ten opzichte van de versterking in ledental der aangesloten organisaties, minder vreugdevol lijkt ons hetgeen het verslag ons geeft omtrent de werkzaamheden op Sociaal-Politiek terrein.

Op dat terrein is vooral van socialistische zijde de allermeeeste aandacht gewijd. Nu moet het helaas geconstateerd worden, dat hier de werkzaamheden nog povertjes waren.

Men mag toch met recht verwachten, dat het bestuur van een organisatie als het N. V. V. de leidende positie heeft en de leiding aangeeft in de beweging op sociaal-politiek gebied der vakverenigingen.

Vooraf van bestuurszijde mag men zulks verwachten, waar men toch onmiddellijk na de tot standkoming van het N. V. V. en zeer terecht, overging tot het aanstellen van twee gesalarieerde secretarissen, en in dit bestuur dus de mannen zitting hebben, voortgekomen uit de vakbeweging, wier denken echter niet door den dagelijkschen strijd met de patroons in beslag genomen wordt.

In een zoo samengesteld bestuur zijn dus de factoren aanwezig om zorg te dragen, dat de frisheid van geest daar is, ten einde volie aandacht te kunnen wijden aan al die maatregelen, die de arbeidersbeweging in het algemeen noodig heeft, ter versterking van de organisatie en tot bewustwording der leden.

Op het punt van leiding geven aan de vakbeweging op sociaal-politiek gebied baart ons het verslag echter volkomen teleurstelling.

Is hier soms merkbaar, dat „in de meeste gevallen het nuchter verstand een te sterk sprekend gevoel weet te houden binnen de perken?”

Werkte hier het „nuchter verstand” niet al te nuchter, zou men geneigd zijn te vragen? Of staat deze uiting in verband met de in den laatsten tijd gehoorde van het noodzakelijke „van een rustige groei der vakbeweging?” Overziet men hier niet dat rust roest? Valt het soms te ontkennen, dat bewegingen op sociaal-politiek gebied de arbeiders de noodige verheldering bijbrengen in hunne klassenpositie en zij door zulke bewegingen dikwijls als strijders in de vakbeweging komen?

Heeft de actie tegen de wet op het arbeidscontract en onze kiesrechtstrijd niet vele arbeiders tot de vakbeweging gebracht? Tot zulke vragen komt men, bij lezing van het verslag, wanneer men nagaat, dat noch omtrent eenige actie tegen de wet op het arbeidscontract iets merkbaar geworden is, noch iets gedaan is ter voorlichting van de besturen, omtrent datgene wat zij hunne leden hebben te adviseeren, indien zoo straks na de invoering der wet alle overige patroons in den lande, het voorbeeld van de patroons in het veembedrijf te Amsterdam zullen volgen, en hunne

Slechts enkelen, uiterst weinigen. En die er aan dachten, hadden uit grootere kapitalistische landen van zulke arbeidersbescherming gehoord. En voor honderd jaar dacht in ons land waarschijnlijk niemand er nog aan.

Hoe is die schoone gedachte, dat het proletariaat beschermd moet worden door de gemeenschap, in de geesten gekomen?

Christelijke zin kan het toch bezwaarlijk geweest zijn, want ook vóórdat de geesten aldus veranderden, stierven in Nederland duizenden en duizenden arbeiders door overarbeid, ziekte, gebrek, ongevallen, en hadden duizenden en duizenden een ellendigen ouderdom. Men leze daarover eens het boekje van Henriëtte Holst: *Kapitaal en Arbeid in Nederland*; er bestaat in ons land al eeuwen een groot ellendig levend proletariaat. En ook Christenen waren er genoeg. Dat men toen niet aan staatshulp dacht, moet dus een andere oorzaak hebben.

En deze is niet moeilijk te vinden. Het proletariaat had nog geen *macht* in die dagen en kon de bezitters dus nog tot niets dwingen, dan tot wat particuliere liefdadigheid en wat armenzorg.

En dat het nog geen *macht* had, dat kwam door het productieproces. Het productieproces had de arbeiders nog niet *georganiseerd*. Er waren er wel reeds betrekkelijk velen — het kapitaal, dat uit onvergoed en arbeid ontstaat, heeft van zijn begin af arbeiders geschapen en met zijn eigen groei er steeds meer geteeld — maar ze waren in kleine bedrijven verspreid. Daardoor ging er weinig kracht van ze uit.

Maar toen het productieproces ze vereenigd had in dezelfde steden en dezelfde gebouwen bij honderden, toen begonnen ze begrip van hun kracht te krijgen, en zich, evenals ze tot arbeid georganiseerd waren, ook

arbeiders zulke smadelijke reglementen zullen voorleggen.

Niets geeft ons het verslag omtrent eenigerlei actie ter verbetering der Ongevallenwet, niettegenstaande partijgenoot Spiekman ten vorigen jare in zijn gehouden referaat zoo uitstekend bewezen heeft hoe noodig en hoe gerechtvaardigd het is dat de arbeiders verbetering dezer wet vragen.

Niets omtrent een inzet tot actie ter verkrijging van een staatspensioen voor de oude arbeiders.

En wat geeft ons het verslag op het gebied der verkorting van den arbeidsdag?

In Maart van het vorig jaar, vinden wij, dat in overleg met de S. D. A. P. een congres gehouden is voor wettelijke beperking van den arbeidsdag tot 10 uur, dat ten volle aan de verwachtingen heeft beantwoord.

Daar achtte men het noodig ter verkrijging van den tienurendag, nopens den eisch voor den acht-urendag niets te vermijden. Van wege de werking van het „nuchter verstand?” Maar wat heeft men nu dit jaar voor de verdere propaganda gedaan? Het verslag meldt er niets van en in 't orgaan van het N. V. V. werd er gedurende het heele jaar niet van gerept. Dit alles is niet bemoedigend, doch gelukkig brengt de beschrijvingsbrief een bestuursvoorstel tot deelname aan de kiesrechtactie. Opgedreven door den geest des tijds schijnt hier het bestuur de nuchtere verstandsargumenten van 't vorige jaar te hebben laten varen en zal vermoedelijk met die deelname aan de kiesrechtstrijd wel wat frisschere geest in het N. V. V. gaan waaien en zullen wij behoed blijven voor de kans om door „rustige groei-argumenten” en „nuchtere verstandoverwegingen” te komen tot conservatieve vakverenigings-ideeën. Zoo zullen we dus wellicht behoed blijven voor de kans, dat de Sociaal-democratie de vakbeweging met angst en vreeze in plaats van met aandacht en belangstelling zal moeten volgen.

BERN. VAN PRAAG.

Geén overproductie?

Er staan tegenwoordig — aldus wordt door een vakman aan onzen berichtgever in Maas-en-Waal verzekerd — ongeveer 1200 miljoen steenen op de fabrieken in Nederland onverkocht, zonder dat er in den eersten tijd vooruitzicht bestaat, dat hiervan een eenigszins belangrijke hoeveelheid zal verkocht worden. De fabrikanten gevoelen daarom weinig lust in den aanstaanden zomer de nieuwe productie van grooten omvang te doen zijn; de campagne zal laat aanvangen en vroeg ophouden.

Natuurlijk is dit van grooten invloed op den maatschappelijken toestand in de vele gemeenten langs Waal en Rijn, waar steenfabrieken gevestigd zijn. Een aantal werklieden tracht dan ook ander werk te vinden in Duitschland.

(N. v. d. D.)

Boekbespreking.

Oók een professoraal oordeel.

De ex-professor in de staathuishoudkunde, de heer Mr. Treub meent, dat de heele wereld hem genoegzaam als deskundige beschouwt, om alle mogelijke onzin vrijelijk te kunnen debiteeren. Volgens zijn burgerlijk bekrompen meeninkjes gebeurt er in de wereld niemandal, dat de sociaal-democratie reden geeft om te zeggen: de ontwikkeling gaat in de richting van het socialisme. En de benepen menschjes der vrijzinnig-demokratische partij krikkebollen als de groote „ex-prof.” spreekt, en wauwelen hem na. Want „de professor het 'et zeit'”, zooals de boer zou zeggen, en dan houdt alles op!

Wij veroorloven ons eens hier een ander professoraal oordeel te geven, van een in de Duitsche geleerde wereld hoog aangezien geleerde, van Prof. Dr. Ferdinand Tönnies, hoogleraar in de economie aan de Universiteit te Kiel.

In een pas kortelings verschenen boekje „Die Entwicklung

tot strijd te organiseeren. En die dus uit het productieproces voortgekomen strijd, dat optreden, heeft de klassen der bevolking aan het denken gebracht, heeft een revolutie in hun geest teweeggebracht.

Eerst natuurlijk in Engeland en Frankrijk, waar het nieuwe productieproces het eerst kwam. Die buitenlandsche voorbeelden laten wij voor het oogenblik weg, er alleen even op wijzend, dat dáár, onder den drang der nieuwe verhoudingen, het utopisch socialisme van St. Simon, Fourier en Robert Owen ontstond, en dat door de kennis van Engelsche productieverhoudingen Friedrich Engels, van Fransche en Engelsche politiek Karl Marx tot de sociaaldemocratische theorieën; dat wil dus zeggen tot hun denken kwamen.

Maar ons eigen land is een voorbeeld van de waarheid van wat wij van politiek zeggen.

De burgerlijke staat had nooit iets voor de arbeidersklasse gedaan.

Maar tusschen 1860 en 1870 begonnen de arbeiders zelf kleine vereenigingen te vormen, kleine vakorganisaties, van typografen, smeden, en dergelijke. Kleine secties der Internationale werden gesticht.

De bourgeoisie begon toen te denken, dat er iets voor de arbeiders gedaan moest worden.

De staatkundige partijen begonnen te praten van staatshulp.

Daarna begon de socialistische actie: De Klassenstrijd werd gepredikt. De eerste propagandisten van professie gingen het land op. Domela e.a. Men eischte het algemeen kiesrecht.

De bourgeoisie zag de mogelijkheid, dat de geheele arbeidersklasse één vijandige massa werd. De bourgeoisie begon iets te doen. Het eerste heel onnoozele wetje op vrouwen- en kinderarbeid kwam in de maak. Een eerste

der socialen Frage' (Sammlung Göschen 1907) geeft deze geleerde ook een „slotbeschouwing” over de toekomst van het socialisme.

Het volgt hier, zoo ingekort mogelijk:

„Om den tegenwoordigen stand en de afzienbare toekomst der sociale kwestie goed in te zien, moeten wij onze opmerkzaamheid daarop gericht houden, dat de gang der dingen onophoudelijk — en wel meer of minder in alle landen — voortschrijdt.

In de eerste plaats in zijn hoofdgebied, de industrie. De groot-industrie neemt steeds méér toe, de kleinindustrie neemt meer en meer af — niet in alle takken van bedrijf en niet in alle even gelijkmatig — maar in de meesten sterk. „Reuzenbedrijven” vermeerderen steeds.

De opheffing der organische en wezenlijke verdeling van den arbeid, nevens de voortzetting en uitbreiding der mechanische en onwezenlijke, is een van de sterkste en toch nog de minst erkende merkteekenen van de totale moderne ontwikkeling.

Alle aan de leiding der bedrijven deelhebbende personen worden steeds meer tot functionarissen en dienaren van het kapitaal, in welks belang het hunne taak is, de arbeiders zooveel mogelijk in afhankelijkheid te houden of nog afhankelijker te maken.

De periode van bloei werken als goede getuigenissen voor de maatschappelijke orde (van het kapitalisme), de crisissen als scherpe kritieken erop. Een zware en langdurige crisis zal, onder vele andere, ook dit gevolg hebben, dat de socialistische gedachte als theoretische ontkenning der bestaande eigendomsorde met een kracht weder opleven zal, die zich thans niet vermoeden laat. (Dit is voor ons land nog wat te optimistisch geoordeeld! J. L.)... Intusschen is echter één oorzaak ook in de „goede” tijden voortdurend als een argument werkzaam geweest: namelijk... de bijzondere versterking der kapitaal-macht door hare monopolistische samentrekking, die in de Ver. Staten bij voorkeur in de gecentraliseerde Trusts, in Europa, in 't bijzonder in Duitschland, in de lossere kartellen plaats gevonden heeft en zich nog doorzet. De op vrijheid van concurrentie gebouwde maatschappelijke orde heft zich daardoor zelve op.

Het handelskapitaal, dat tot dusver eenigermate het belang der concurrentie vertegenwoordigde, wordt aan het industriële kapitaal onderworpen, d. w. z. de consumenten worden aan de willekeur der producenten prijs gegeven. Hoe ook de eind-gevolgen mogen wezen, in de eerste plaats wordt de economische strijd in hoogen graad verscherpt.

De kartellen zijn slechts een overgangstrap, al houden zij als zoodanig ook lang stand, tot de Trusts. Van de trustbeweging zeggen ook de Amerikanen, dat zij de cultuurvolken beter nog voorbereid op het socialisme, dan dit de zwakke pogingen der arbeiders doen kunnen. En allen die dieper doorzien hebben moeten sedert lang erkennen, dat de bestaansredenen voor het socialisme door kartellen en trusts machtig worden versterkt; de gronden ertegen in het totaal door het bestaan der trusts in werkelijkheid weerlegd zijn.

Deze werkelijkheid is de levendigste illustratie van Marx' theorie, dat in de eerste plaats het menschenijk „zijn”, daarna en daardoor ook het „bewustzijn” geëvolueerd wordt.

Dit socialistisch bewustzijn kan wellicht in zijn vaandel schrijven: „In hoc signo vincam!” (In dit teeken zal ik overwinnen!)

Er zijn dus, gelijk en ziet, ook hoogleraren in de staathuishoudkunde, die over den gang en de ontwikkeling der maatschappij en over de toekomst van het socialisme, wetenschappelijk ietwar ruimer denken, dan de kleinburgerlijken Nederlandsche ex-professor Treub. In zijn pedante waanwijsheid van Nederlandsche „Marx-dooder”, meent deze man dat de economische ontwikkeling stilstaat, enkel omdat zijne hooggeleerdheid haar niet recht kan bijhouden.

Jos. I.

miniem veiligheidswetje. Een deel der bourgeoisie begon aan uitbreiding van kiesrecht te denken. Papierene sociale programs kwamen als paddestoeven op.

De beweging voor algemeen stemrecht groeide enorm onder hen, die geen stemrecht hadden.

Er kwam uitbreiding van stemrecht, vooral voor den middenstand.

De teleurgestelde arbeiders liepen in grooten getale naar het anarchisme.

De burgerlijke staat deed weer niets.

De sociaal-democratische partij werd weer sterker, de arbeiders kwamen tot haar terug. Troelstra, Schaper, van Kol kwamen in de Kamer.

De bourgeoisie gaf de ongevallenwet, de woningwet.

De S. D. A. P. groeide en groeide. Pensioen en ziekteverzekering kwamen in ontwerpen voor den dag.

Welken reusachtige verandering vandenken! In een geheel land, bij alle klassen der bevolking! Alle klassen namen stelling ten opzichte van het sociale vraagstuk, d. w. z. in den klassenstrijd.

En hoe duidelijk hangt dit samen met de ontwikkeling der techniek! De statistieken leeren ons, dat juist na '70, na den Fransch-Duitschen oorlog, industrie en handel zich nieuw ontwikkelden, aldoor sterker werden, juist, precies, in den tijd, dat het socialismegroeiende en de politiek veranderde. Het is haast mogelijk, de cijfers van den handel en de productie, het groeiende aantal bewustwordende arbeiders, en de politieke denkbeelden der bezittende klassen in drie parallelle lijnen naast elkaar te leggen. De stijging van de eersten is stijging der beide anderen, de strijd der klassen komt zichtbaar uit de ontwikkeling der techniek voort.

(Wordt vervolgd.)